

SKU' DÉT VÆRE SJOVT?

- Hvad griner vi af og hvorfor?

Latteren er et specielt menneskeligt træk. Som det eneste levende væsen er mennesket i stand til at le. Latter kan være befriende, men også farlig. Latteren har ingen moral og den følger ingen bestemte regler.

Latter er spontan og fremkaldes, når vi ser, husker eller forestiller os noget overraskende og morsomt. Når vi oplever en komisk situation, er personen, vi griner af, enten ubevidst om sin egen komik, og forstår derfor ikke det morsomme, eller er bevidst om den og kan selv grine med - eller blive fornærmet!

Latter er en slags "social" handling. Sidder man alene - eller blandt folk, man ikke kender - og ser noget morsomt på TV, så ler man ofte ikke særlig højt. Men hvis man ser det samme sammen med f.eks. sine venner, så er det højst sandsynligt, at alle bryder ud i høj latter.

Fordi latteren er en spontan følelse, er den ikke underlagt samfundsmæssige tabuer. Latteren kan opstå som en reaktion på, at samfundsmæssige mønstre brydes - eller omvendt: At de overholdes i overdreven grad.

Den tyske filosof Immanuel Kant (1724-1804) taler om latteren som en følelse, der sikrer kroppens harmoni og sundhed; "en lyst, der opstår af den pludselige forvandling af en spændt forventning - til intet". Kant opfatter på den måde latteren som uskuldig - som det "gode grin".

Men det gode grin har ikke altid været værdsat. Den græske filosof Platon (ca. 428-348 f.v.t.) beskriver latteren som alene knyttet til "dårlighed og uforstand". Og denne nedslående karakteristik benytter han i forbindelse med "folket"; en størrelse, der netop blev betragtet som lattervækkende på grund af dens uforstand. Men folket var/er også latterligt på grund af dets hang til netop... latter!

Hos borgeren i det antikke Grækenland var komedien, med dens voldsomme og løsslupne glæde, dens plumpe løjer og satiriske sketches, et populært supplement til den belærende og alvorlige tragedie. Når magthaverne så alligevel overværede disse komedier, var det i følge Platon kun for at studere, hvad folket egentlig lo ad. På dén måde risikerede magthaverne nemlig ikke at bringe sig selv i en lignende situation. For folkets latter kunne - dengang som i dag - være farlig.

Den farlige latter opstår nemlig ikke altid af en spontan følelse. Den kan i stedet være bevidst og målrettet og udspringe af intellektet. Hvem kender ikke angsten for "at blive gjort til grin"? - Det er der ikke spor sjov ved. Det gør ondt på den, der grines ad. Og det er netop meningen.

Hånlatteren bruges af magthavere til at ramme den svage, som på den måde holdes på plads. Den er altså et udtryk for en overlegenhedsfølelse og fungerer som et instrument til fastholdelse af den gældende orden. Latteren giver den stærke mulighed for at bestemme værdier og normer.

I bogen *Latteren* karakteriserer den franske filosof Henri Bergson (1859-1941) den på følgende måde: "Latteren er i reglen fælles for en gruppe, og den retter sig mod afvigere fra normen." At Bergson - som andre filosoffer før ham - udtrykker en vis frygt for latteren er klart nok: Enhver, der forsøger sig med nye anskuelser, står selv i fare for at blive offer for latteren - de andres latter!

I den "omvendte" verden, hvor de svage ler ad de "stærke", bliver latteren ydmygende. Her er der ikke "kun" tale om at blive sat på plads, men også om at tabe status: Magt bliver til afmagt, værdighed til ydmygelse. - Jo højere på strå, jo dybere et fald - og jo større latterliggørelse.

Men der eksisterer også en tredje slags latter: Overlevelses-grinet. Dette fænomen trives ikke mindst blandt folk, der dagligt beskæftiger sig professionelt med liv og død. Hos dem bliver "grinet" en måde at overleve på; udholde de tragiske skæbner og begivenheder, som den enkelte er nødt til at forholde sig til. Blandt f.eks. læger, præster, redningspersonnel og socialarbejdere finder mange gennem latteren et pusterum fra eller distance til hverdagens alvor.

Latterens genrer på teatret

Latteren er altså et middel med mange muligheder. Det er derfor ikke underligt, at den op igennem teaterhistorien flittigt er blevet inddraget i det dramatiske udtryk: Fra den græske komedie over *commedia dell'arte* til modernismens absurde drama.